

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ*

1

Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, Κώδιξ Γ' 26

σελ. 1-3

[ἀριθμὸς ἐξερχομ.] 3

[χρονο(λο)γία]

1829

7βριος 16

Πρὸς τὸ κατὰ τὴν κάτω Μεσσηνίαν Πρωτόκλητον Δικαστήριον

Ἀρχόμενος τὰς ἐργασίας τοῦ ὑπουργήματός μου, κατὰ διαταγὴν τῆς Α(ὐτοῦ) Ἐ(ξοχότητος) εἴμ' ἐπὶ ¹² φορτισμένος νὰ σᾶς διευθύνω τὰς ἀκολουθούς παρατηρήσεις εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς δια ¹³ κοινωθείσης ἀπὸ σᾶς μερικῆς ἀναφορᾶς τῆς 4^{ης} 7βρίου 1829 καὶ τῆς ἐπισήμου τῆς 5^{ης} ¹⁴ 7βρίου 1829.

¹⁵ Ἡ γνώμη τῆς Α(ὐτοῦ) Ἐ(ξοχότητος) εἶναι νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ὑπουργεῖον κατὰ προτίμησιν παντὸς ἄλλου ¹⁶ μέσου ἐπιστολὴν φιλικήν, καθότι δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ περιέχουν τὰ δημόσια ἢ ἐπίσημα ¹⁷ ἔγγραφα, ὁδηγίας ἀφορώσας εἰς τὸ νὰ χειραγωγοῦν τοὺς ἐν ὑπουργήμασιν ἀνωτέρας τάξεως ¹⁸ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν.

¹⁹ Ζήτημα 1^{ον}: ποῦ νὰ θεμελιωθῇ ἡ ἐρήμη δίκη, ἀφ' οὗ οἱ ἐγκαλοῦντες δὲν ἔχουν μήτε ¹⁰ ἔγγραφα, μήτε τὰς ἀναγκαίας μαρτυρίας;

¹¹ Ἀπάντησις. -Ὁ Δικαστὴς ὀφείλει νὰ δικάζῃ μὲ δικαιοσύνην καὶ κατὰ τὸν νόμον. Ποτὲ ¹² δὲν πρέπει νὰ γίνεται ὄργανον τῆς ἀδικίας βαδίζων τυφλῶς. Ἐὰν δὲν παρουσιάζεται ὁ ἐνα ¹³ γόμενος, ἔχει νὰ θεωρεῖται ὡς ὁμολογούμενον τὸ χρέος; καὶ χρεωστεῖ ὁ Δικαστὴς θεμε ¹⁴ λούμενος εἰς τοιαύτην εἰκασίαν νὰ ἐπικυρόνῃ ἀσκέπτως καὶ ἀσυστόλως ὅποιανδήποτε

* Τα κείμενα που δημοσιεύονται προέρχονται από το Πρωτόκολλον Ἐξερχομένων του Υπουργείου Δικαίου ἐτους 1829 (Κώδικας Εθνικῆς Βιβλιοθήκης της Ελλάδας, Γ' 26 -ἔγγραφα ἀπὸ 16.9.1829-10.2.1830). Ἡ ἀρχικὴ μεταγραφὴ τους ἐγίνε ἀπὸ τὴν εκπαιδευτικὸ κ. ΕΛΕΝΗ ΜΠΑΖΙΝΗ-ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ, οἱ ἐν συνεχείᾳ δε διορθώσεις σε συνεργασία μου με τὸν Ερευνητὴ Β' Βαθμ. τοῦ Κέντρου Ερεῦνης της Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου, Δρ. Νομ. κ. ΙΩΑΝΝΗ ΧΑΤΖΑΚΗ, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνω τὶς θερμότερες εὐχαριστίες μου. Κατὰ τὴ μεταγραφὴ τῶν κειμένων τηρήθηκε πιστὰ ἡ ὀρθογραφία καὶ οἱ υπογραμμίσεις λέξεων τοῦ ἀπαντοῦν στα χειρόγραφα κείμενα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνυπόγραφα. Ἀπὸ τὴν ἀντιπαραβολὴ τους με ἄλλα ἔγγραφα τῆς Γενικῆς Γραμματείας Δικαίου τῶν ἐτῶν 1828-1829 (Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Φάκελοι 38 καὶ 41) συνάγεται ὅτι ἡ πατρότητα τῶν συγκεκριμένων κειμένων θα πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν στὸν Ἰωάννη Γενατὰ (1777-1897) Υπουργὸ Δικαιοσύνης κατὰ τὴ δεύτερη ἀποδιστριακὴ περίοδο (12.9.1829-17.11.1830 καὶ 27.3.1831-26.7.1831).

¹¹⁵ ἀγωγήν; Τοιοῦτος τύπος δὲν ὑπάρχει. Οἱ τύποι δὲν δύνανται νὰ ἀντιφάσκουν μὲ τὸν ¹¹⁶ ὀρθὸν λόγον καὶ μὲ τὴν δικαιοσύνην. Διὸ καὶ ὁ κανὼν λέγει «ὅπως οὐ δο ¹¹⁷ κεῖ ὁμολογεῖν, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀρνεῖται».

¹¹⁸ Ἐκτὸς τοῦ ὅσα προηγουμένως ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ γενῇ γνωστὴ ἀσφαλῶς πρὸς τὸν ἐνα ¹¹⁹ γόμενον ἢ κατηγορία, ὁ παρὰ τοῦ νόμου ἐπιβαλλόμενος δισταγμὸς ὡς πρὸς τὴν ἀλή ¹²⁰ θειαν τῆς κατηγορίας αὐτῆς, δὲν χορηγεῖ εἰς τὸν Δικαστὴν τὸ δικαίωμα τοῦ ν' ἀπο ¹²¹ φασίζῃ τυφλῶς. Ὁ Δικαστὴς μὲ φαίνεται ὀφείλει νὰ γνωρίσῃ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ¹²² τὰ δίκαια, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογίας, καὶ πρὶν ἀποφασίσῃ κατὰ τοῦ ἀπόν ¹²³ τος νὰ γνωρίσῃ βασίμως, ἐὰν εἰς τὰ διῃσχυριζόμενα παρὰ τοῦ ἐνάγοντος ὑπάρχει ἢ ἀπαιτούμενη ἀπόδειξις.

¹ σελ. 2 Ἐὰν ὁ ἐνάγων δὲν ἔχει καμμίαν ἀπόδειξιν, οὔτε διὰ μέσου ἐγγράφων, οὔτε διὰ μέσου ² μαρτύρων, ἔχει νὰ ἀπορρίφθῃ ὀριστικῶς τὸ ζήτημα; Θεωρῶ τὴν παγκόσμιον ἀρχὴν ³ «αἰτιάσθω αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ ἐνάγων, ἐὰν ἡ αἴτησίς του δὲν ἔχῃ ὑποστήριγμα» ἤθελε βέ ⁴ βαια δικαιολογηθῇ ὁ Δικαστής, ἐὰν ἀκολουθοῦσε τὴν αὐτὴν ἀρχήν, ἀλλὰ θεωρῶν ⁵ ἐξ ἐναντίας τὸν βαθμὸν καὶ τὸ βάρος τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, τὴν τῶν πλειόνων ⁶ ἀμάθειαν καὶ ἀπλότητα, μὲ φαίνεται ὅτι δικαίως ἀπαιτοῦν οἱ ἄθῳοι τὴν πρό ⁷ νοιαν τῆς Κυβερνήσεως, οὐκ ὀλίγους τῶν συνετῶν εἶδα παρουσιάζοντας τὴν ἀγωγήν ⁸ ἢ τὴν ἀπολογία, χωρὶς νὰ τὰς συνοδεύσουν μὲ τὰς ἀναφερομένας ἀποδείξεις, ὑποθέτοντες ⁹ ὅτι ὁ Δικαστὴς χρεωστεῖ νὰ τὰς ἡξεύρῃ προφητικῶς.

¹⁰ Ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν τὰς τοπικὰς ἀνάγκας, διὸ καὶ γνώμη μου εἶναι: ¹¹ 1^{ον} ὁ Δικαστής, ὅταν παρουσιάζεται ὁ ἐνάγων, ἢ ὁ ἐναγόμενος πρέπει νὰ ἐξετάζῃ, καὶ ὡς ¹² χειραγωγὸς νὰ γνωστοποιῇ πρὸς τὸ μέρος τὸ βάρος τῶν ἀποδείξεων, καὶ πῶς ἔχει νὰ ¹³ τὰς ὑποβάλῃ εἰς τὸ Δικαστήριον.

¹⁴ 2^{ον} ὅτι ὅταν ἰδιαίτεροι περιστάσεις ἤθελαν ὑπαγορεύσῃ τὴν ἀναβολὴν τῆς θεμελιώδους ¹⁵ ἀποφάσεως, εἶναι δίκαιον νὰ ὑπερασπισθῇ ὁ Δικαστής τὸ μέρος τὸ ὅποῖον ἐμπο ¹⁶ δίσθῃ ἀπὸ περιστάσεις ν' ἀπολαύσῃ τὴν ὀφειλομένην ἀπόδειξιν.

¹⁷ Ἡ Γνώμη μου λαμβάνει βαρύτητα καὶ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τὴν ὁποίαν ὑπέφερε ¹⁸ τὸ κράτος καὶ κατ' ἀνθρώπους καὶ κατὰ τὴν περιουσίαν αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τὸν διασκορ ¹⁹ πισμὸν τῶν ἐγκατοίκων, καὶ ἀπὸ τινὰς ἄλλας ἀνωμαλίας, ἀποτέλεσμα τῶν γεννηθεισῶν ²⁰ σχέσεων μετὰ τὴν ἐπανάστασιν.

²¹ «Ζήτημα 2^{ον} αἱ Διοικήσεις καὶ Ἀστυνομίαι τοῦ Τμήματος τούτου, ἐκπληροῦσαι τὰ ²² χρέη των, ἀναγκάζονται πολλάκις καὶ νὰ παιδεύουν τοὺς ἀτακτοῦντας, αὐτοὶ καὶ ἐκ ²³ τῆς φυλακῆς καταφεύγουν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν νόμων, ἐλπίζοντες ὅτι, εἰς τὰς ²⁴ εὐρεσιλογίας των θέλουν δικαιωθῇ· ἐκ τούτου προξενεῖται μία σύγκρουσις τῆς ²⁵ ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς δυνάμεως. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ ὀδηγηθῶ εἰς τοιαύτας ²⁶ περιστάσεις, ποῖον εἶναι τὸ χρέος τοῦ Δικαστηρίου».

¹²⁷ Ἡ Ἐγκληματική Διαδικασία ἀναφέρει τὰ ἐπανορθωτικὰ πταίσματα, ὅσα ἀνήκουν ¹²⁸ εἰς τὴν ἐπανορθωτικὴν ἐξουσίαν. Ἡ ἐξέτασις καὶ ἀπόφασις δι' ὅποιονδήποτε ἔγκλημα ¹²⁹ ἀνήκει μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὰ Δικαστήρια· ἡ Διοίκησις ἐμπορεῖ νὰ κατηγο ¹³⁰ ρεῖ τοὺς ἐγκληματίας, ἀλλὰ δὲν δύναται καὶ νὰ παιδεύῃ, ἂν εἰς Διοικητικὰς πρά ¹³¹ ξεις παρέβησαν τὰ καθεστῶτα. Ἡ Ἀστυνομία εἶναι ὄργανον διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τὰ ¹³² ἐγκλήματα, καὶ νὰ ἐξιχνιάζῃ τὰ γεγονότα, ἀναφέρονσα πᾶσαν πρᾶξιν τῆς εἰς τὰς ¹³³ ἀνηκούσας ἀρχάς, καὶ ἐκτελοῦσα τὰ ἐντάλματα κατὰ τοὺς τύπους των, δὲν ἔχει ¹³⁴ ἐξουσίαν νὰ παιδεύῃ. Ἐντὸς ὀλίγου θέλουν διαταχθῇ τὰ καθήκοντα τῆς Ἀστυνομίας.

¹³⁵ Ζήτημα 3^{ον}: «Οἱ Σπαρτιᾶται καὶ μάλιστα οἱ προὔχοντές των ἐγκαλούμενοι προβάλλ ¹³⁶ λουν ἔθιμα τῆς πατρίδος των, ἐνόμισα συμφέρον νὰ προσκαλέσω τὸν Μητροπολίτην ¹³⁷ Ζαρνάτας διὰ νὰ γνωστοποιήσῃ ἐπισήμως αὐτὰ τὰ προβαλλόμενα ἔθιμα ».

¹³⁸ Κύριε, δὲν ἐξεύρω ποίους λόγους ἐμπορεῖς ν' ἀναφέρῃς διὰ νὰ δικαιολογήσῃς τοσοῦτον

¹ σελ. 3 παράδοξον διαγωγὴν.

¹² Τὸ χρέος τοῦ Δικαστοῦ εἶναι νὰ συλλάβῃ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐθίμου, οἷον τοῦ ἀγράφου νό ¹³ μου, ὅταν παρουσιαζομένης τινὸς ὑποθέσεως ἀντιτείνεται ἔθιμόν τι ἀπὸ τὸ μέρος. Τότε ¹⁴ ὁ Δικαστὴς ἐπεξεργάζεται τὸ ἀναφερόμενον ἔθιμον καὶ οὐχὶ περαιτέρω.

¹⁵ Ὡς Δικαστὴς οὔτε ἔχεις οὔτε ἔλαβες μερικῶς τὴν ἄδειαν νὰ συνάξῃς τὰ ἔθιμα τοῦ τμήμα ¹⁶ τός σου, δι' ὅλα τὰ μέρη τοῦ Πολιτικοῦ Κώδικος, καὶ ἀπορῶ πῶς διευθύνθῃς εἰς τὸν Μητρο ¹⁷ πολίτην Ζαρνάτας, πῶς ἔδωκες αἰτίας Συνελεύσεων καὶ ἀλλοκότων πράξεων. Βλέπεις, Κύριε, ¹⁸ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ παύσῃς εὐθὺς ἀπὸ τοιαύτας ἀσχολίας, καὶ νὰ περιορίσῃς τὰς ἐξε ¹⁹ τάσεις σου δι' ἐκάστην ὑπόθεσιν μοναδικῶς εἰς τὸ ἀναφερόμενον ἔθιμον.

¹⁰ Ἐπειτα ἅς ἴδωμεν, ποῖον τὸ ἔθιμον, ὅπου σ' ἐπαράστησαν δύο ἐναγόμενοι, καὶ τὸ ὅποιον ¹¹ ἔδωκεν αἰτίαν τῶν ἀποριῶν καὶ τῆς σπουδῆς σου διὰ νὰ συλλάβῃς ὅλα τὰ ἔθιμα διὰ ¹² συνελεύσεως τοῦ λαοῦ;

¹³ Οἱ ἐναγόμενοι ἐγκαλέσθησαν παρὰ ἰδιαιτέρων ἐναγόντων συμπολιτῶν των, διὰ νὰ ἐπι ¹⁴ στρέψῃ ἕκαστος αὐτῶν πράγματα βιαίως ἀρπαγέντα. Διίσχυρίζονται αὐτοὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ¹⁵ νόμος εἰς τὴν Σπάρτην ὅστις ὑπερασπίζει τὸν γυμναθέντα, καὶ ὁ μὲν ἐπικαλεῖται τὸ ἀξίω ¹⁶ μα ὅτι ὁ νόμος δὲν ἔχει ὁπισθενεργὸν δύναμιν, ὁ δὲ ὅτι δὲν ἔγινεν ἀκόμη ὁ νέος Κώδηξ.

¹⁷ Κύριε, εἴμ' εὐέλπεις ὅτι ἡ ἀγαθὴ ψυχὴ σου, καὶ ἡ συστολὴ σου πρὸς πᾶν ἔργον εἶναι τὰ αἴτια ¹⁸ τῶν τοιούτων ἐπιχειρημάτων. Διὰ νὰ μὴ προσκρούσῃς μὴ πράττης τίποτε, τὸ ὅποιον δὲν ¹⁹ σὲ συγχωρεῖται ἀπὸ τὰ καθήκοντά σου. Δικάζων δ' ἔχε ὑπ' ὄψιν τοὺς νόμους, μεταξὺ τῶν ²⁰ ὁποίων καθὼς ἤξεύρεις εἶναι πολλοὶ ὑπάρχοντες ἀπ' ἀρχῆς μὲ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν.

²¹ Ζήτημα 4^{ον}: «Μία γυναῖκα ἐπροικοδότησεν εἰς τὴν θυγατέρα τῆς ἐκ

τῆς ιδίας προικὸς ἐν ¹²² περιβόλιον, ὁ ἀνὴρ τῆς κινήθεις διὰ τῆς ὠθωμανικῆς κρίσεως ἐπανελάβε τὸ παρὰ τὴν εἶδη ¹²³ σὶν τοῦ προικοδοτηθέν. Εἰς τὴν ἐπανάστασιν τὸ ἐξουσίασε πάλιν ἡ θυγάτηρ, τώρα διαφέρον ¹²⁴ ται περὶ αὐτοῦ· καὶ ἡ μὲν προικοδοτηθεῖσα ἐπιμένει εἰς τὸν νόμον, ὅτι καλῶς προικοδοτεῖ ¹²⁵ ἡ μήτηρ πρὸς τὴν θυγατέρα τὴν ιδίαν προῖκα, οἱ δὲ ἄλλοι ἐπιστηρίζονται εἰς τὰ θε ¹²⁶ σπίσματα τῶν Σ(εβαστῶν) Συνελεύσεων, ὅτι τὰ ἐπὶ Τουρκίας θεωρηθέντα νὰ μὴν διακρίνονται. ¹²⁷ Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ ὁδηγηθῶ εἰς τοῦτο ὅσον τὸ συντομώτερον».

¹²⁸ Ἐὰν ὑπάρχη νόμος τῆς Συνελεύσεως, ἐὰν ὑπάρχη ἀπόφασις ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός, ἐὰν αὐτὴ εἴ ¹²⁹ ναι φύσεως ὀριστικῆς, ἐὰν ὑπάρχη κανεὶς νόμος χορηγῶν τὰ μέσα κατὰ τινος ἀποφάσεως, ¹³⁰ εἴτε διὰ τοὺς τύπους, τοὺς ὁποίους διατάττει ὁ ὀρθὸς λόγος θεμελιούμενος εἰς τὸν φυ ¹³¹ σικὸν νόμον, εἴτε διὰ τὰ πρόσωπα, εἴτε διὰ τὴν οὐσίαν· ὅλα ταῦτα εἶναι ἀντικείμενα ¹³² τῆς ἀκριβοῦς ἐξετάσεως ἐνὸς Δικαστοῦ, καὶ δὲν δύναται ἡ Κυβέρνησις νὰ λύσῃ τινὰς ¹³³ φύσει ἀπαραδέκτους ἀπορίας, καὶ μὴ ἀνηκούσας εἰς αὐτὴν ὀφείλει τὴν ἀπαιτουμέ ¹³⁴ νην θεραπείαν, ὅποτε οἱ διορισμένοι Δικασταὶ ἀπερισκέπτως πράττουν τι ἐναντίον ¹³⁵ τῶν νόμων.

2

Εθνικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ελλάδας, Κώδιξ Γ' 26

σελ. 17-18

[ἀριθμὸς ἐξερχομ.] 45

[χρονο(λο)γία]

1829

7βρίου 28

Πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ κατὰ τὴν Ἀργολίδα Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου

Πολλὰ ζητήματα ἀναφύονται περὶ διαφόρων ἀντικειμένων τῆς Πολιτικῆς διαδικα ¹² σίας καθότι τῷ ὄντι διαδικασία δὲν ὑπάρχει. Θέλουσα ἡ Κυβέρνησις νὰ βαδίσῃ μὲ ¹³ ἀσφαλὲς βῆμα καὶ πρὸς τοῦτο τὸ τέλος, πρὶν ἐκδώσῃ διαδικασίαν ἐπιθυμεῖ νὰ βεβαιω ¹⁴ θῇ ὅσον τὸ δυνατόν, ὅτι αὕτη θέλει εἶσθαι ἐν γένει καταληπτὴ, ὅτι θέλει ἐμποδίσῃ ¹⁵ τὴν στρεφодικίαν, καὶ ὅτι δὲν θέλουν εἰσχωρήσῃ εἰς αὐτὴν οὐτ' ἐρμηνεῖαι, οὔτε πα ¹⁶ ράποναι.-Μ' ἔδωκε διὰ τοῦτο τὴν ἄδειαν συμπιπτούσης ἀπορίας περὶ διαδικαστικοῦ ¹⁷ ζητήματος, νὰ κάμνω ὁμιλίαν τινα, καὶ νὰ τὴν διαδίδω πρὸς τὰ δικαστήρια, ὅ ¹⁸ χι ὡς ὁδηγίαν, ἀλλ' ὡς ἰδιαιτέραν καὶ ἰδιωτικὴν μου γνώμην, διὰ νὰ ¹⁹ βοηθῇται ἡ Γραμματεία αὕτη ἀπὸ τὰ φῶτα καὶ τὰς παρατηρήσεις τῶν Δικαστη ¹⁰ ρίων, καὶ τοιούτῳ τρόπῳ ἔχουσα ὑπ ὄψιν ἡ Κυβέρνησις συζητήσιν περὶ τῶν διαφό ¹¹ ρων ἀντικειμένων τῆς διαδικασίας